

Särtryck ur
VÅR FÅGELVÄRLD
Årg. 19 1960 Nr 2
—

Fågelsträcket vid Falsterbo år 1956

(Meddelanden från Falsterbo fågelstation 15)

Av

SVEN MATHIASSEN

Summary: The bird migration at Falsterbo (Scania,
SW Sweden) in 1956. Report from Falsterbo Bird
Station. No. 15.

Fågelsträcket vid Falsterbo år 1956

(Meddelanden från Falsterbo fågelstation 15)

Av

SVEN MATHIASSEN

År 1956 bedrevs flyttfågelobservationer vid Falsterbo fågelstation under tvenne perioder, den ena omfattande tiden 1 april till 15 maj, den andra tiden 1 juli till 26 november. Verksamheten bedrevs efter de riktlinjer som tidigare praktiserats och för vilka redogörelser lämnats i inledningarna till tidigare meddelanden från Falsterbo fågelstation (MATHIASSEN 1957, ULFSTRAND 1956, 1957).

Genom anslag från Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund har vårens verksamhet finansierats, medan höstens liksom tidigare möjliggjorts genom medel som via viltforskningsrådet beviljats av Kungl. Maj:t.

Tjänstgörande observatörer var: GUNNAR STRÖMBERG 1.4—8.4., GUNNAR MARKGREN 9.4., ROLF ANDERSSON 10.4.—27.4., ROBERT BÜNSOW och BERTIL STÅHL 28.4.—15.5., PETER AHLGREN 1.7.—15.7., PER PERSSON 16.7.—31.8., ÅKE ROSENGREN 1.9., BENGT FRITZ 2.9.—8.9., GUNNAR STRÖMBERG 9.9.—16.9., RUNE GERELL 17.9.—18.9., WILHELM ÄNGERMARK 19.9.—29.9., STAFFAN ULFSTRAND 30.9., L. HALLING SØRENSEN 1.10.—13.10., BENT PORS NIELSEN 14.10.—20.10., SVEN ÅKE HANSSON 21.10.—26.11.

Fältanteckningar, dagböcker och dagssummeringstabeller finnes tillgängliga i Skånes Ornitologiska Förenings arkiv.

Vårsträcket 1956

Det mest utmärkande draget i vårsträckets förlopp var det stora antalet återsträckande fåglar. Frågan om återsträck (reversed migration, Rückzug) på våren är genom T. MALMBERG, Lund, föremål för en mera ingående behandling, varför denna detalj i stort lämnas utan kommentarer.

Ansamlingen av »syd»-sträckande fåglar på våren till just Falsterbo får, vilka aktiverande stimuli som än är för handen, ses mot samma bakgrund som höstens koncentration, ledlinjeeffekten. I avsaknad av denna effekt flyter det »nord»-gående vårsträcket förbi utan att vara mera koncentrerat än vad fallet är på de flesta andra punkter längs skånekusten. Vi finner av denna anledning mycket låga siffror i den kolumn, vilken i tabell 1 utmärker det inkommande sträcket. Endast ängsfiolärka, *Fringilla sp.* (enl. kommentar i dagboken nästan enbart bofink) och ejder uppvisar siffror av större ordning. För de båda förstnämnda förefaller dessa vara av tillfällig natur. För ejderns vidkommande svarar de mot en årligen förekommande och framträdande koncentration av »nord»-sträckande fåglar. Årets siffra (3.224 ex.) är mycket större än fjolårets (2.034 ex.) och återspeglar kanhända de enorma höststräcksiffrorna från den förlidna hösten (jfr ULFSTRAND 1959: 146). Jämte sjöorren torde ejdern vara den enda fågel som märkbart koncentreras vid denna udde på vårsträcket.

Bland »nord»-sträckarna återfinnes i stort sett samma arter, som utmärkte den under fjolåret registrerade situationen. Storleksförhållandet i siffrorna dem emellan är emellertid olika. Tättingarna är betydligt talrikare än under fjolåret, men fortfarande intager därjämte änder och vadare en framskjuten position.

Många av de arter, som visar ökat insträck denna säsong, uppvisar jämsides härmed en ökning i utsträcket. Framförallt är detta fallet för kråka, råka, kaja, sånglärka och ringduva. Dessa arter grips ofta av tvekan inför mötet med havet och vänder åter mot land, sträckförsök. Kanhända ligger häri en felkälla på så sätt att vändande flockar tidvis blir noterade som insträckare, en tänkbar förklaring till den parallella förändringen i dessa siffrors storlek.

Våren 1956 var osedvanligt kylig. I mellersta och södra Europa rådde låga temperaturer långt fram i mars månad. I samband härmed påverkades säkerligen de första vårfåglarnas (väderleksflyttare) nordsträck. De sena topparna i bofinkens insträck — ovanligt stark insträcksaktivitet mellan den 20 och 29 april — samt likartade förhållanden för ängsfiolärkan (777 ex. den 3 maj) kan ha sin orsak däri. Sena insträcksdata är också 90 kajor den 29 april och 56 kråkor den 3 maj. För den sena vårens flyttfåglar — framförallt instinkt-flyttare med vinterkvarter söder om Medelhavet — var ankomsten i stort sett normal.

Vi finner i övrigt att tranans sträck i stort sett passerar utanför

Tab. 1. Vårsträcket 1956. Totalantal från Nabben observerade, dagsträckande fåglar den 1.4.—15.5.1956. (The spring migration of 1956: total number of birds observed on diurnal passage 1.4.—15.5.1956.) + = insträckande fåglar, »normalt» vårsträck (birds coming in from sea, »normal» spring migration). — = utsträckande fåglar, omvänt sträck (birds leaving land, reversed migration).

	+	—		+	—
<i>Corvus corone cornix</i>	165	442	<i>C. olor</i>	94	12
<i>C. frugilegus</i>	37	260	<i>Cygnus</i> sp.	20	39
<i>C. monedula</i>	429	2.156	<i>Anser anser</i>	—	3
<i>Sturnus vulgaris</i>	992	14.086	<i>A. fabalis</i>	90	1
<i>Chloris chloris</i>	5	63	<i>Branta leucopsis</i>	75	—
<i>Carduelis carduelis</i>	1	4	<i>B. bernicla</i>	1	—
<i>C. spinus</i>	—	10	<i>Anser/Branta</i>	1	—
<i>C. cannabina</i>	97	1.754	<i>Tadorna tadorna</i>	17	49
<i>Fringilla coelebs</i>	387	173	<i>Anas platyrhynchos</i>	52	70
<i>Fr. montifringilla</i>	10	—	<i>A. crecca</i>	22	15
<i>Fringilla</i> sp.	5.623	216	<i>A. penelope</i>	29	24
<i>Emberiza citrinella</i>	1	19	<i>A. acuta</i>	31	—
<i>E. schoeniclus</i>	3	—	<i>A. clypeata</i>	9	3
<i>Lullula arborea</i>	—	1	<i>Aythya fuligula</i>	11	2
<i>Alauda arvensis</i>	113	1.641	<i>A. marila</i>	9	—
<i>Anthus campestris</i>	—	1	<i>Bucephala clangula</i>	18	29
<i>A. trivialis</i>	36	72	<i>Clangula hyemalis</i>	3	21
<i>A. pratensis</i>	1.335	226	<i>Somateria mollissima</i>	3.224	380
<i>A. spinoletta</i>	21	6	<i>Melanitta nigra</i>	211	—
<i>Motacilla flava</i>	11	12	<i>Mergus merganser</i>	1	12
<i>M. alba</i>	78	90	<i>M. serrator</i>	21	—
<i>Muscicapa hypoleuca</i>	1	—	<i>Podiceps cristatus</i>	—	4
<i>Regulus regulus</i>	3	—	<i>Gavia arctica</i>	—	10
<i>Phylloscopus</i> sp.	3	—	<i>Gavia</i> sp.	10	17
<i>Turdus viscivorus</i>	2	13	<i>Columba palumbus</i>	350	5.053
<i>Turdus</i> sp.	—	2	<i>C. oenas</i>	49	44
<i>Oenanthe oenanthe</i>	9	—	<i>Columba</i> sp.	12	—
<i>Saxicola rubetra</i>	1	—	<i>Limosa lapponica</i>	8	3
<i>Erithacus rubecula</i>	2	2	<i>L. limosa</i>	1	1
<i>Hirundo rustica</i>	40	341	<i>Numenius arquata</i>	111	61
<i>Delichon urbica</i>	2	51	<i>Calidris alpina</i>	87	33
<i>Riparia riparia</i>	—	8	<i>Philomachus pugnax</i>	—	16
<i>Passeriformes non det.</i>	—	20	<i>Tringa hypoleucos</i>	1	—
<i>Falco subbuteo</i>	—	1	<i>Tr. erythropus</i>	1	—
<i>F. columbarius</i>	1	6	<i>Tr. nebularia</i>	65	7
<i>F. tinnunculus</i>	5	27	<i>Charadrius hiaticula</i>	9	19
<i>Buteo lagopus</i>	4	—	<i>Ch. apricarius</i>	105	—
<i>B. buteo</i>	18	15	<i>Ch. squatarola</i>	1	—
<i>Circus aeruginosus</i>	—	5	<i>Vanellus vanellus</i>	125	838
<i>C. macrourus</i>	—	1	<i>Recurvirostra avosetta</i>	—	15
<i>Accipiter nisus</i>	39	14	<i>Haematopus ostralegus</i>	148	99
<i>Haliaeetus albicilla</i>	1	—	<i>Grus grus</i>	4	—
<i>Pernis apivorus</i>	1	—	<i>Sterna sandvicensis</i>	32	17
<i>Pandion haliaëtus</i>	4	1	<i>St. hirundo</i>	3	—
<i>Ardea cinerea</i>	3	6	<i>St. hirundo/paradisaea</i>	—	1
<i>Cygnus cygnus</i>	48	11	<i>Larus ridibundus</i>	103	60
<i>C. columbianus</i>	11	—			

den sfär, som behärskas av observatören; 4 ex. noterades på insträck mot 12 ex. under våren 1955. Vi märker också, att det arktiska artinslaget i vårsträcket är betydligt mindre än under höststräcket. I vårens material finner vi mindre sångsvan, vitkindad gås, prutgås, myrspov och kustpipare. Under fjolårets vårobservationer uppträdde samma arter med undantag för mindre sångsvan.

Bland mera anmärkningsvärda iakttagelser kan nämnas att en rödstrupig piplärka noterades den 7 maj, två gråhakedoppingar rastade under ivrigt fiske utanför Nabben den 9 maj samt att en stäpphökhona lämnade landet den 11 maj.

En intressant vårsträcksituation

Sträcksituationen den 25 april och dagarna närmast före och efter hör till de mera intressanta. Den 25 april noterades säsongens starkaste insträck av dagsträckande fågelarter samtidigt som enorma mängder nyanlända nattflyttare på morgonen fanns rastande på halvön. Ett närmare studium av dagarna före och efter är av intresse.

I observationsdagboken noterade observatören den 24 april: »Duggregn nästan hela dagen. Sträcket lika med noll.» I tabell 2 finner vi de uppgifter, som ligger bakom denna kommentar, därjämte också det totala dagsträcket under de tre därpå följande dagarna.

Sträcket den 25 april kännetecknas av en lavin av insträckande fåglar, framförallt finner vi småfåglar, men också rovfåglar och vadare. Numerärt dominerande är tättingar, *Fringilla sp.* (c. 2—3 % bergfink, resten bofink) med 5.485 ex., sädesärta med 700 ex. och ängspiplärka med 245 ex. Vi finner också att ett stort antal nattflyttande småfåglar flugit in på svensk mark under dagsträcksobservationerna, kungsfågel, *Phylloscopus sp.*, stenskvätta och rödhake. Rovfåglarna uppträder inte i något större antal, dock med fyra arter mot endast en dagen innan. För vadarnas vidkommande finner vi också en aktivitetsökning.

Den 26 april uppvisar en markant nedgång i småfågelsträcket. Vissa arter visar t. o. m. begynnande återsträck. Rovfåglarna sträcker i stort som dagen innan, vilket också gäller för vadarna. Andfåglarna, som med undantag för ejdern den 25 april inte visat någon aktivitet, är nu i starkt sträck.

Den 27 april är situationen starkt förändrad. Nu har det livliga insträcket av småfågel avlösts av ett lika starkt retursträck. Bland återsträckarna finner vi nästan helt andra arter än de, som svarat

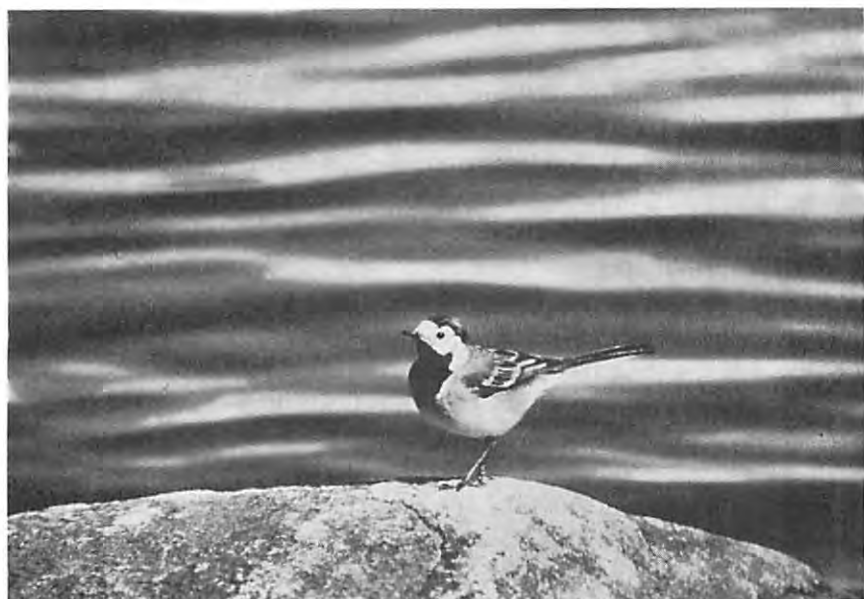

Fig. 1. Sädesärta (*Motacilla alba*). Den 25 april sträckte mängder av småfåglar in över Falsterbo, bl. a. ej mindre än 700 sädesärlor. Foto: SVEN MATHIASSEN. (*White wagtail. On April 25 a large quantity of passerines came in over Falsterbo, i. a. not less than 700 white wagtails.*)

för det starka insträcket. Vi finner sålunda stare (738 ex.), sånglärka (284 ex.), hämpling (250 ex.), *Fringilla sp.* (204 ex.) och ringduva (641 ex.) på retursträck. För rovfåglarnas vidkommande har all aktivitet upphört, medan en viss insträcksaktivitet ännu råder hos änderna och fortfarande helt behärskar vadarna.

Det siffermässiga underlaget för ett närmare betraktande av dessa dagars sträck är för några arter inte stort, men eftersom stora grupper av fåglar visar ett likartat beteende kan materialet likväl anses representativt för det skeende som ägt rum.

Som ofta vid lavinartade sträcksituationer under såväl höst- som vårsträck, kan man med stor optimism söka en del av orsakerna i rådande väderlekssituationer, så ock i detta fall. Det är känt att varmluft verkar sträckutlösande på fåglar stadda i vårflyttning, d. v. s. om deras sträckdisposition ligger på toppen (PALMGREN 1937, SCHILDMACHER 1938, RUDEBECK & SVÄRDSON 1945, EDELSTAM & SNELLMAN 1953, MASCHER 1955). I det här aktuella fallet genomgår

väderleksläget, temperaturen, en genomgripande förändring, jämsides med vilken sträckssituationen helt förändras.

På eftermiddagen den 24 april vilade ett lågtryck över västligaste Danmark och vattnen väster därom. Över södra Skåne rådde mulet väder med duggregn. Under natten mellan den 24 och 25 april passerade lågtrycket Danmark och västra Skåne på vandring mot norr. Någon frontbildning framträder ej, cyklonen är ockluderad. Den 25 april kl. 04.20 blåser en hård östlig vind vid Nabben, det är jämnmulet och ett fint strilande regn faller. Kl. 08.10 har vinden svängt över till sydost men i övrigt råder samma betingelser. En temperaturhöjning är märkbar framåt morgonen, men först uppåt dagen blir den påtaglig. (I Malmö uppmättes $+4^{\circ}\text{C}$ kl. 08.00 den 24 april mot $+5^{\circ}\text{C}$ den 25 april, motsvarande uppgifter från kl. 12.00 och kl. 16.00 är resp. $+6^{\circ}$ mot $+8^{\circ}$ samt 6° mot $+10^{\circ}$.) Barometern visar en svagt fallande tendens från 761 mm Hg kl. 08.00 den 24 april till 758 mm Hg kl. 16.00 den 25 april. (Se väderleksskator fig. 2.)

Enligt vad som nu är bekant om sträckutlösande stimuli skulle man således i detta fall finna orsaken till ökningen i sträckaktiviteten vad det nordriktade sträcket beträffar i temperaturförändringen. Den stora och påtagliga koncentrationen till just Falsterbuddén av nordsträckande småfåglar är emellertid förvånande, någon ledlinjedirigerad flyttning förekommer såsom tidigare framhållits ej. Troligen är en av lågtryckspassagen framkallad stark sydöstlig luftström orsaken därtill. Vid Falsterbo uppmättes nämligen den 25 april en sydöstlig vind av c. 12 m/sek. styrka, vilken saknade motsvarighet vid väderleksstationerna på skånska sydkusten (Smygehuk, Simrishamn) och skånska västkusten (Limhamn, Ven, Kullen), där vindstyrkan endast uppgick till c. 6 m/sek. Det förefaller helt tydligt, att den starkare luftströmmen pressat med sig dessa mängder genom temperaturhöjningen sträckaktiverade småfåglar.

Likartade företeelser är bekanta (jfr t. ex. tofsvipans och björktrastens medvindsflygning till Newfoundland resp. Grönland, WITHERBY 1929, SALOMONSEN 1951). Den i vårt fall verksamma luftströmmen måste över svensk mark emellertid ha haft en bredd understigande tre mil, troligen var den ännu snävare.

I fråga om de olika fågelarternas snabbhet att reagera på väderleksförändringen finnes stora olikheter. Bland småfåglar, rovfåglar och vadare finner vi ett omedelbart svar. Insträcket försiggår hos dessa arter innan den varmare luften är påtagligt märkbar i det

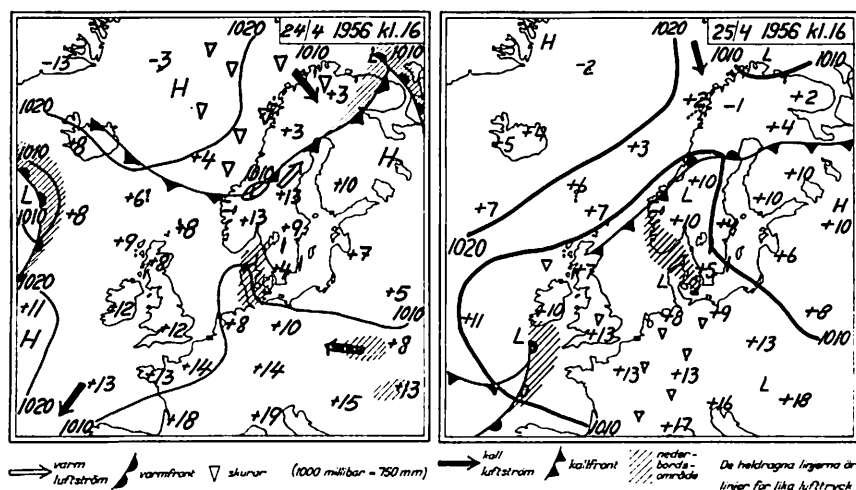

Fig. 2. Väderutvecklingen från kl. 16.00 den 24.4.1956 till samma tidpunkt den 25.4.1956. (The weather situation on April 24 and 25, 1956, at 4 o'clock p. m.)

område, de flyger in över. Deras sträckutlösning har tydligen skett i ett av varmluften invaderat område, men själva har de förflyttat sig snabbare mot norr än vad luften förmått. Den varmaste luftkilen sköt för övrigt mot norr i en västligare riktning än fåglarnas. Redan under natten mellan den 24 och 25 april kom den första vågen av småfåglar, dvs. de nattsträckare som på morgonen fanns rastande på Falsterbohalvön. I observationsdagboken läser vi: »Under natten hade det anlänt kopiösa mängder småfåglar. Fyrträdgården formligen myllrade av rödhakar, järnsparvar, trastar och sångare. Nabben var också alldeles fylld av stenskvättor . . .». Tydligen skedde aktiveringen först på sena natten. När observatören uppsökte observationsplatsen, kl. 04.20, hördes rödvingetrastar locka i luften och nattsträcket pågick fortfarande. Under observationernas första timmar anlände också flera nattflyttare på dagsträck. Denna aktivitet under morgontimmarna talar för en sen sträckutlösning. Den utlösta flyttningsdispositionen måste också för många av arterna ha varit mycket hög, långt framåt förmiddagen anlände normalt nattsträckande fåglar, vilka haft möjlighet att hejda flyttningen tidigare, samtidigt som bofinkar sträckte in i tusental under väderleksförhållanden, som ej hör till de för arten optimala.

Andfåglarna svarar mindre snabbt; först den 26 april finner vi en

markerad och påtaglig sträckökning, i vilken såväl sim- som dyk-änder tager del. Det är helt tydligt att de i detta fall aktuella småfåglarna och andfåglarna har en skild reaktionssnabbhet, men de har en sak gemensam: sedan svaret givits, stark sträckökning, faller aktiviteten. Redan dagen efter deras resp. svar på väderleksförändringen har aktiviteten fallit mot botten. För vadarnas och i viss mån rovfåglarnas vidkommande ger situationen en annan bild. Båda dessa grupper svarar liksom småfåglarna omedelbart på de förändrade yttre omständigheterna, men svaret är mera utdraget. För vadarnas del märkes tydligt en fortgående sträckökning, med sitt aktivaste skede den 26 och framförallt 27 april.

Helt naturligt finner vi, att de arter som aktiverats till ett nordriktat sträck tillhör den artgrupp, som tidsmässigt just befinner sig i flyttning norröver. En liknande situation tidigare på våren eller senare skulle naturligtvis ge en annan artsammansättning.

Intressant är att finna att bland de retursträckande fåglar som lavinartat avlöser den nordgående kontingenten, dominerar helt andra arter. Vi finner framförallt fågelarter som haft sin kulmination i inflyttningen långt tidigare på säsongen, stare, hämpling, sånglärka och ringduva. Dessa arter har därjämte såväl innevarande vår som våren 1955 varit dominerande i återsträcket.

Om det skall visa sig att väderleksförändringar, framförallt temperatursänkningar, tillhör de dominerande drivkrafterna till detta sydgående retursträck är ännu ej helt klart. I det här aktuella fallet ägde visserligen en avkylning av övre Norrland och de ostliga delarna av landet rum. På baksidan av ett lågtryck norr om Skandinavien trängde nämligen kyligare luft söderut. I vårt lands östra delar visade temperaturen en fallande tendens, medan den i landets västra delar och södra Norge steg (fig. 2).

Vi finner i sträcksituationen den 24—27 april sammanfattningsvis att insträckslavinen väl ansluter till kända förhållanden om temperaturhöjningars sträckutlösande effekt, att ett säreget vindförhållande spelat en avgörande roll för koncentrationen till Falsterbo för vissa i lavinen ingående fåglar, att såväl systematiskt som ekologiskt närstående arter visar en likartad reaktionssnabbhet på yttre stimuli, grupperingen i avseende på tidsförskjutningen är påtaglig, att helt andra fågelarter än de i insträckslavinen förekommande dominerar det efterföljande retursträcket.

Tab. 2. Dagssummor för dagsträckande fåglar vid Falsterbo under tiden 24.4.—27.4.1956. (*Daily numbers of migrating birds on diurnal passage at Falsterbo, 24.4.—27.4.1956.*) +=insträckande fåglar, »normalt» vårsträck (»normal» spring migration). — = utsträckande fåglar, omvänt sträck (*reversed migration*).

Datum Art	24.4.	25.4.	26.4.	27.4.
<i>Corvus corone cornix</i>	—	+2 —6	+1 —1	—9
<i>C. frugilegus</i>	—	—6	—	—1
<i>C. monedula</i>	—	—3	—	—49
<i>Sturnus vulgaris</i>	—133	+10	—98	—738
<i>Carduelis carduelis</i>	—	—	—	—1
<i>C. cannabina</i>	—	—	—10	—250
<i>Fringilla sp.</i>	—	+5.485	+92	+6 —204
<i>Emberiza citrinella</i>	—	—	—	—1
<i>Alauda arvensis</i>	—	+2	—	—284
<i>Anthus pratensis</i>	—	+245	+2	+84 —11
<i>Motacilla alba</i>	—6	+700	+16	+2 —10
<i>Regulus regulus</i>	—	+3	—	—
<i>Phylloscopus sp.</i>	—	+3	—	—
<i>Oenanthe oenanthe</i>	—	+2	+1	—
<i>Erithacus rubecula</i>	—	+2	—	—
<i>Hirundo rustica</i>	—	+1	—	+1
<i>Buteo lagopus</i>	—	+1	+1	+1
<i>Circus aeruginosus</i>	—	+1	—	—
<i>Accipiter nisus</i>	—	+2	+8	—
<i>Pandion haliaëtus</i>	+1	+1	+1	—
<i>Anas platyrhynchos</i>	—	—	+4	—
<i>A. crecca</i>	—	—	—5	—
<i>A. acuta</i>	—	—	+20	—
<i>A. penelope</i>	—	—	+3 —22	—
<i>A. clypeata</i>	—	—	+5	+4
<i>Aythya fuligula</i>	—	—	+11	—
<i>A. marila</i>	+7	—	—	+2
<i>Bucephala clangula</i>	+3	—	+12	—
<i>Somateria mollissima</i>	+23	+106	+110	+10
<i>Melanitta nigra</i>	—	—	+97	+6
<i>Gavia arctica</i>	—2	—2	—	—
<i>Gavia sp.</i>	—	—	—1	—1
<i>Columba palumbus</i>	—	+7	—16	—641
<i>Numenius arquata</i>	+1	+5 —17	+27	+6
<i>Vanellus vanellus</i>	—	—2	—	+37
<i>Recurvirostra avosetta</i>	—	+2	+2	+2
<i>Haematopus ostralegus</i>	—	+12	+19	+11

Höststräckets allmänna förlopp 1956

Vad sträckets allmänna struktur och karaktär beträffar uppvisar det stora likheter med tidigare års erfarenhet, men några avvikelser från normalskeendet är värda att speciellt framhållas (tab. 3).

I jämförelse med tidigare års material framhäves ytterligare den fluktuation, som de flesta arter är utsatta för. Knappast någon fågel-

art uppvisar ett stabilt uppträdande. Mest framträdande är givetvis dessa fluktuationer hos de av tradition benämnda invasionsarterna. Dessa arter är framförallt sådana som på ett eller annat sätt är ekologiskt-näringsbetingat synnerligen intimt knutna till någon växt- eller djurorganism, vilken uppvisar en mer eller mindre cyklisk variation i fruktsättning eller fortplantning. En stor grupp bland dessa utgör barrfrö-arterna. Falsterboudden har visat sig utgöra en känslig registreringspunkt för dessa invasioner. I höstens observationsmaterial finner vi flera av barrfrö-arterna representerade. Några visar relativt stora siffror. Vid Ottenby fågelstation visade sig endast få invasionsfåglar och i rapporten därifrån meddelas att »utsträckande invasionsfåglar saknades i stort 1956» (DANIELSSON 1957). Att invasionerna framträder tydligare i Falsterbo hänger säkerligen samman med att de flesta invasionsarter är sydvästflyttare och därtill starkt ledlinjebundna. Falsterbouddens stora uppland och rekryteringsområde för SW-flyttande landfåglar återspeglas starkt i alla dessa arters sträcksiffror. Av betydelse är naturligtvis också rekryteringsområdet för de populationer som är stadda i invasion. Bland de under denna säsong invaderande arterna var korsnäbb (*Loxia sp.*), svartmes (*Parus ater*) och större hackspett (*Dendrocopos major*) med resp. 2.843, 1.964 och 103 exemplar. Ottenbys svaga kontakt med de flyttande invasionsfåglarna detta år kan tyda på ett västligt ursprung, siffrornas storlek talar ju också för ett mindre rekryteringsområde (jfr ULFSTRAND 1957).

En nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*) visade sig den 9 oktober och gjorde några sträckförsök, men någon invasion av arten förmärktes ej. Hösten 1955 sträckte nötkråkor i stort antal, tänkbart är att fågeln härstammade från denna invasion och översomrat i trakten.

Stjärtmesen uppträder även den invasionsartat. Under hösten sträckte 122 ex. efter det att den varit borta från sträckprotokollen sedan 1949.

Mesarna visar för övrigt en framträdande variation i sträckaktiviteten skilda år emellan. I tabell 4 finner vi en uppställning över antalet sträckande mesar under de år Skånes Ornitologiska Förening bedrivit observationsverksamhet på Falsterbohalvön (inom parentes motsvarande siffror från Ottenby). Man bör vid betraktande av siffrorna hålla i minnet, att observationstiden varierar något de båda stationerna emellan, liksom också skilda år emellan vad Falsterbo beträffar. År 1951 uppvisar för Falsterbos vidkommande därjämte

Tab. 3. Höststräcket 1956, totalantal från Nabben observerade, dagsträckande fåglar under tiden 1.7.—26.11.1956. (The autumn migration in 1956, total number of birds observed on diurnal passage at Nabben 1.7.—26.11.1956.)

<i>Corvus corone corone</i>	1	<i>Dryocopus martius</i>	1
<i>C. c. cornix</i>	3.471	<i>Cuculus canorus</i>	2
<i>C. frugilegus</i>	231	<i>Falco peregrinus</i>	34
<i>C. monedula</i>	12.810	<i>F. subbuteo</i>	12
<i>Pica pica</i>	31	<i>F. columbarius</i>	98
<i>Sturnus vulgaris</i>	227.681	<i>F. tinnunculus</i>	204
<i>Chloris chloris</i>	4.574	<i>Falco sp.</i>	1
<i>Carduelis carduelis</i>	267	<i>Aquila sp.</i>	1
<i>C. spinus</i>	5.085	<i>Aquila clanga/pomarina</i>	2
<i>C. flammea</i>	17	<i>Buteo lagopus</i>	56
<i>C. flavirostris</i>	1.276	<i>B. buteo</i>	6.550
<i>C. cannabina</i>	35.601	<i>Buteo/Pernis</i>	3.688
<i>Carduelis sp.</i>	901	<i>Circus aeruginosus</i>	43
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	1	<i>C. pygargus</i>	1
<i>Loxia sp.</i>	2.843	<i>C. cyaneus</i>	38
<i>Fringilla coelebs</i>	152.520	<i>C. macrourus</i>	1
<i>Fr. montifringilla</i>	20.419	<i>Circus sp.</i>	3
<i>Fringilla sp.</i>	35.262	<i>Circus pygargus/macrourus</i>	1
<i>Emberiza citrinella</i>	1.283	<i>Accipiter gentilis</i>	1
<i>E. hortulana</i>	1	<i>A. nisus</i>	3.823
<i>E. schoeniclus</i>	101	<i>Milvus milvus</i>	33
<i>Calcarius lapponicus</i>	10	<i>M. migrans</i>	2
<i>Plectrophenax nivalis</i>	149	<i>Haliaeetus albicilla</i>	5
<i>Passer domesticus</i>	1	<i>Pernis apivorus</i>	9.219
<i>Lullula arborea</i>	1.551	<i>Pandion haliaëtus</i>	72
<i>Alauda arvensis</i>	1.269	<i>Falconiformes non det.</i>	1
<i>Eremophila alpestris</i>	1	<i>Ardea cinerea</i>	81
<i>Anthus campestris</i>	39	<i>Cygnus cygnus</i>	81
<i>A. trivialis</i>	32.021	<i>C. olor</i>	281
<i>A. pratensis</i>	11.196	<i>Cygnus sp.</i>	56
<i>A. cervinus</i>	4	<i>Anser anser</i>	60
<i>A. spinoletta</i>	21	<i>A. fabalis</i>	23
<i>Motacilla flava</i>	25.414	<i>Branta leucopsis</i>	136
<i>M. alba</i>	531	<i>Br. bernicla</i>	124
<i>Parus major</i>	1.488	<i>Anser/Branta</i>	3
<i>P. caeruleus</i>	102	<i>Tadorna tadorna</i>	156
<i>P. ater</i>	1.964	<i>Anas platyrhynchos</i>	376
<i>Aegithalos caudatus</i>	122	<i>A. crecca</i>	606
<i>Lanius excubitor</i>	1	<i>A. querquedula</i>	2
<i>Phylloscopus sp.</i>	1	<i>A. penelope</i>	1.023
<i>Turdus viscivorus</i>	11	<i>A. acuta</i>	232
<i>T. ericetorum</i>	3	<i>A. clypeata</i>	115
<i>T. musicus</i>	2	<i>Aythya fuligula</i>	65
<i>Oenanthe oenanthe</i>	158	<i>Bucephala clangula</i>	127
<i>Saxicola rubetra</i>	6	<i>Somateria mollissima</i>	24.970
<i>Prunella modularis</i>	19	<i>Melanitta nigra</i>	122
<i>Hirundo rustica</i>	18.679	<i>M. fusca</i>	138
<i>Delichon urbica</i>	5.828	<i>Mergus merganser</i>	6
<i>Riparia riparia</i>	3.836	<i>M. serrator</i>	16
<i>Hirundinidae non det.</i>	3.962	<i>Anseriformes non det.</i>	1.697
<i>Passeriformes non det.</i>	1.739	<i>Phalacrocorax carbo</i>	161
<i>Apus apus</i>	18.603	<i>Gavia arctica</i>	7
<i>Dendrocopos major</i>	103	<i>G. stellatus</i>	1
<i>Picus viridis</i>	1	<i>Gavia sp.</i>	279

<i>Columba palumbus</i>	31.556	<i>Charadrius hiaticula</i>	1.921
<i>C. oenas</i>	5.969	<i>Ch. dubius</i>	4
<i>C. livia</i>	17	<i>Ch. apricaria</i>	397
<i>Columba sp.</i>	6.698	<i>Ch. squatarola</i>	310
<i>Streptopelia decuoto</i>	1	<i>Vanellus vanellus</i>	1.510
<i>Limosa lapponica</i>	232	<i>Recurvirostra avosetta</i>	76
<i>L. limosa</i>	4	<i>Haematopus ostralegus</i>	975
<i>Numenius arguata</i>	513	<i>Charadriiformes non det.</i>	255
<i>N. phaeopus</i>	80	<i>Chlidonias niger</i>	2
<i>Gallinago gallinago</i>	94	<i>Hydroprogne tschegrava</i>	2
<i>Arenaria interpres</i>	110	<i>Sterna sandvicensis</i>	13
<i>Calidris canutus</i>	425	<i>St. hirundo</i>	84
<i>C. alpina</i>	7.246	<i>St. paradisaea</i>	153
<i>C. ferruginea</i>	58	<i>St. albifrons</i>	96
<i>C. minuta</i>	57	<i>Sterna sp.</i>	374
<i>C. temminckii</i>	3	<i>Gelochelidon nilotica</i>	1
<i>C. alba</i>	29	<i>Larus minutus</i>	4
<i>Philomachus pugnax</i>	453	<i>L. ridibundus</i>	6.222
<i>Tringa hypoleucos</i>	191	<i>L. canus</i>	2.928
<i>Tr. glareola</i>	394	<i>L. fuscus</i>	48
<i>Tr. ochropus</i>	35	<i>L. ichthyetus</i>	1
<i>Tr. totanus</i>	818	<i>Rissa tridactyla</i>	2
<i>Tr. erythropus</i>	133	<i>Stercorarius parasiticus</i>	13
<i>Tr. nebularia</i>	330	<i>St. pomarinus</i>	1

Tab. 4. Mesarnas, *Paridae*, sträckuppträdande i Falsterbo under åren 1949 till 1956. (Inom parentes motsvarande siffror från Ottenby.) (*The migration of tits, Paridae, at Falsterbo annually between 1949 and 1956. The figures in brackets show the corresponding numbers at Ottenby.*) + = rastande fåglar, tydande på sträckaktivitet, iakttagna (*resting birds observed, indicating migration activity*).

År (Year)	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Art (Species)								
<i>Parus major</i>	402 (294)	288 (55)	— (13)	2 (17)	19 (3)	14 (23)	143 (24)	1.488 (5)
<i>P. caeruleus</i>	1.113 (791)	98 (62)	42 (32)	455 (520)	164 (22)	13 (82)	699 (270)	102 —
<i>P. ater</i>	66 (+)	— (—)	— (—)	28 (2)	19.539 (290)	2 (—)	— (—)	1.964 (+)
<i>P. cristatus</i>	3 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)
<i>P. palustris</i>	— (+)	— (—)	— (—)	— (—)	+ (—)	— (—)	— (—)	— (—)
<i>Parus sp.</i>	440 (—)	110 (—)	— (—)	320 (—)	— (—)	— (—)	94 (—)	— (—)
<i>Aegithalos caudatus</i> ...	11 (+)	— (7)	— (—)	— (6)	— (—)	— (17)	— (—)	122 (+)

luckor i observationsperioden (siffror från detta år kan dock möjligen anses visa tendensen).

Hos talgoxen och blåmesen finner vi en årlig flyttning vid de båda fågelstationerna. Vi finner också att flyttningen är underkastad

Fig. 3. Talgoxe (*Parus major*). Den 26 oktober sträckte på förmiddagen 1.370 talgoxar, dvs. mer än 90 % av artens hela säsongsträck. Foto: SVEN MATHIASSEN. (*Great tit. In the morning of October 26 1.370 great tits migrated, more than 90 per cent of the total number for the season of this species.*)

en periodicitet, som visar stor överensstämmelse de båda stationerna emellan. Bäst kommer denna överensstämmelse till uttryck i blåmesens siffror. Utpräglade sträckmaxima förekommer vid såväl Falsterbo som Ottenby under åren 1949, 1952 och 1955, en treårig cykel.

Hos talgoxen finns icke denna rytm, ej heller överensstämmer siffrorna från de båda stationerna i motsvarande grad. År 1949 var flyttningen visserligen stark på båda platserna, därefter har aktiviteten varit synnerligen låg ända till åren 1955 och 1956, då särskilt under det senare året sträcket vid Falsterbo var ytterst intensivt, men utan motstycke vid Ottenby.

Talgoxens höga siffror för hösten 1956 har en märklig bakgrund. De är de högsta som någonsin noterats på stationen och för huvudparten svarade en enda dags sträck. Arten började sitt sträck den 4 oktober med 4 exemplar. Under de därefter följande tre veckorna passerade ett drygt hundratal talgoxar. Den 26 oktober brakade det verkligen löst i det att ej mindre än 1.370 ex. gav sig av. Dagen därefter gjorde

1 ex. sträckförsök, senare visade sig inga talgoxar. Mer än 90 % av artens säsongsträck passerade således på en enda dag!

Att framleta en förklaring till detta koncentrerade massträck ställer sig svårt. Invasioner brukar förebådas av visad sträckoro redan tidigt på säsongen, ofta just efter avslutad häckning. I detta fall märktes ingenting därav. Svartmesarnas sträckaktivitet år 1956 kunde möjligen tänkas inducera talgoxarna till sträck, men endast om de vore disponerade därtill. Det starka svartmessträcket år 1953 var emellertid utan verkan i detta avseende. Vid Ottenby uppträdde svartmesar år 1956 (19 ex. ringmärktes), men någon aktivitet hos talgoxarna förmärktes ej, tvärtom uppvisade de det näst lägsta antal som noterats under stationens verksamhet — fem sträckande exemplar. Det till praktiskt taget en enda dag koncentrerade sträcket kan svårigen tänkas emanera från några avlägsnare områden, dess utsträckning i tiden borde då varit större. Eftersom ingen motsvarighet finnes vid Ottenby och ej heller uppgifter om sträckoro föreligger från andra håll kan man måhända uttala den förmodan, att den sträckande populationen utgått från områden i landets sydvästligaste delar med en hittills obekant sträckutlösande bakgrund.

Svartmesen visade sig med 2 ex. den 24 augusti. Utsträcket skedde under tiden 8 september till 26 oktober. För blåmesens del började sträcket den 14 september och fortlöpte till den 18 oktober, medan stjärtmesen lämnade landet mellan den 10 oktober och 13 november.

Ejderns sträcksiffror visar att arten genomgått en avsevärd ökning som häckfågel i Östersjön, något som ju också poängterats genom uppgifter från de svenska häckplatserna. Årets utsträck på nära 25.000 fåglar styrker denna uppfattning. Också skärfläckornas tilltagande häckning längs våra kuster återspeglas i sträcksiffrorna, likaså visar den bruna kärrhökens och prutgåsens siffror en uppgång.

Några fågelarter uppvisar en stadigvarande nedgång i antalet utsträckande exemplar, säkerligen förankrad i resp. arters allmänna tendens att avtaga som häckfåglar i våra marker. Trädlärka och skogsduva hör till dessa (jfr ULFSTRAND 1959). Årets siffror för dessa arter är de lägsta hittills. Även ormvråken visar en påtaglig nedgång vad de senaste årens sträcksiffror beträffar. För pilgrimsfalken har antalet utsträckande exemplar varit mycket lågt under senare år, årets antal (34 ex.) ligger dock betydligt högre än fjolårets (23 ex.).

Av nordliga arter uppträdde gråsiskor med ett mindre antal och

ej mindre än tio lappsparvar (*Calcarius lapponicus*) registrerades. Sidensvansar och björktrastar saknades helt. Båda dessa arter visade sig emellertid senare på säsongen, efter det att observationerna upphört, troligen fördröjda genom god bärstillgång i hela riket.

Kungsörnen saknades helt som utsträckare, men två ex. gjorde sträckförsök, medan fem havsörnar gav sig av.

Remarkabelt är tvenne tofslärkors (*Galerida cristata*) sträck. Under några dagar i början av juli rastade tre tofslärkor på stränderna vid Nabben. Vid några tillfällen hade de visat påtaglig sträckoro och gjort kortare flygturer ut över havet. Den 5 juli fanns fem exemplar på platsen. Två av dessa gav sig samma dag av mot Danmark, medan tre gjorde upprepade sträckförsök. Dagen efter fanns fortfarande två fåglar kvar vid Nabben; även dessa var besatta av stark sträckoro och gjorde sträckförsök. Den 7 juli var även dessa borta. Observationerna av de sträckande fåglarna jämte vissa iakttagelser av de rastande gjordes förutom av tjänstgörande observatören därjämte av förf. I och med detta utsträck föll en av de sista fåglar, som någorlunda kunde rättfärdiga benämningen stannfågel, samtidigt som också ett tvivelaktigt ringfynd, »Uppgiften att en nära Motala i juli 1930 ringad tofslärka skulle erhållits från södra Frankrike i januari 1931, låter otrolig och torde tarva bekräftelse genom nya märkningar och återfynd» (HOLMSTRÖM *et al.* 1942), blir ställt i annan dager.

Låga årssiffror till följd av svåra vinterförhållanden i mellersta och västra Europa

Från stora delar av mellersta och västra Europa finner vi uppgifter om besvärliga och hårda vintersituationer under vårvintern 1956. Februari månad var den som vad kyla och på vissa platser snö beträffar var den svåraste. I centrala Europa, och ända fram i Nord-sjöländerna, Frankrike och Tyskland var förhållandena mycket besvärliga ända fram i slutet av februari och även under förra delen av mars låg temperaturerna mycket lågt.

Fram till den 27 januari rådde emellertid i de nämnda trakterna ett relativt mildt och fuktigt klimat. Från ett högtryck vid Kola-halvön sträckte sig den 28 januari en högtrycksrygg ner över Skandinavien och Tyskland, medförande en nordlig till nordostlig luftström. Temperaturen föll snabbt. I Helsingfors uppmättes den 28 januari

en minimitemperatur på -13°C , medan man dagen efter uppmätte -24°C . I Polen, Tyskland, Danmark, Holland och Belgien uppmättes mellan den 30 och 31 januari temperaturfall på 6° till 11°C . I Frankrike föll temperaturen motsvarande mellan den 1 och 2 februari. Ända ned i Medelhavsländerna svepte kalluften fram, medförande isbildning och bistert vinterklimat med temperaturer mellan -3° och -20°C och en varaktighet av mer än tre veckor.

Det är helt naturligt att förhållanden av nu antydd art måste inverka menligt på de i dessa trakter övervintrande fågelskarorna, vilka till stor del är inriktade på ett liv och näringsök i relativt frostfri miljö. Från många delar av Europa föreligger rapporter om vinterns inverkan på fågelstammarna. Från fransk sida gjordes genom la Société Ornithologique de France et de l'Union Française en rundfrågning i avsikt att klarlägga verkningarna av vintern. »Det är en katastrof utan motstycke som drabbat otaliga fågelarter», skriver C. MICHARD (1957) och vi finner från hans översikt från Vendée att förutom en naturlig bråddöd också en intensiv jakt drabbade försvagade småfåglar såväl som jaktbart vilt. För bofinkar, starar och trastar anges en dödlighet med 40 %, medan morkullan, främst genom människan, nedbragtes med 50 %. I en redogörelse av A. LABITTE (1957) finner vi uppgifter från Eure-et-Loir. Framförallt rapporteras en stark nedgång av rödvingetrast, kol- och taltrast, stare, bofink, talgoxe och blåmes i nu nämnd ordning. I en rapport från F. ROUX (1957) uppges att ej mindre än 1.065 ringfynd gjordes under tiden den 1 till den 29 februari. Bland dessa ligger tyngdpunkten bland småfåglar och änder. Från Camargue meddelar R. LÉVÊQUE (muntl.) att inemot 2.000 flamingor gått under samtidigt som de stationära stammarna av grässångare (*Cisticola juncidis*), cetti-sångare (*Cettia cetti*) och provence-sångare (*Sylvia undata*) blivit starkt decimerade. Från Danmark finns rapporter om massdöd av minervaugglor (*Athene noctua*) och stenknäck (*Coccothraustes coccothraustes*) till följd av näringsbrist och kyla (POULSEN 1957).

Naturligtvis borde denna vintersituation också decimera de flyttfågelpopulationer som från nordligare trakter söker sig till vinterkvarter i dessa områden. Vi finner också bevis på detta från våra egna breddgrader. Det häckande beståndet var av många arter påfallande reducerat under sommaren 1956, samtidigt som höststräcket för arter med övervintring i de aktuella områdena var påtagligt individfattigt. I Tavastland i Finland var det häckande beståndet av

Tabell 5. Fluktuationer mellan åren 1955 och 1956 i höststräcksiffrorna för några arter vid Falsterbo och Ottenby. (*Fluctuations in autumn migration of some species between 1955 and 1956 at Falsterbo and Ottenby.*)

Falsterbo			Ottenby		
Σ 1956		Σ 1956	Σ 1956		Σ 1956
Σ 1955		Σ 1955	Σ 1955		Σ 1955
<i>Corvus corone cornix</i> ...	0.3	0.3	<i>Motacilla alba</i>	0.2	0.8
<i>C. frugilegus</i>	0.1	0.2	<i>Turdus pilaris</i>	0.0	0.0
<i>C. monedula</i>	0.3	1.5	<i>T. viscivorus</i>	0.3	0.0
<i>Sturnus vulgaris</i>	0.7	0.5	<i>T. ericetorum</i>	0.03	0.0
<i>Chloris chloris</i>	1.3	0.2	<i>T. musicus</i>	0.0	0.0
<i>Carduelis spinus</i>	0.1	0.02	<i>Buteo buteo</i>	0.5	0.2
<i>C. flavirostris</i>	0.1	0.1	<i>Accipiter nisus</i>	0.5	0.2
<i>C. cannabina</i>	0.5	0.3	<i>Tadorna tadorna</i>	0.5	1.7
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	0.01	0.0	<i>Anas penelope</i>	0.4	0.6
<i>Fringilla coelebs</i>	0.3	0.4	<i>A. acuta</i>	0.6	0.5
<i>Fr. montifringilla</i>	0.3	0.04	<i>Somateria mollissima</i> ..	0.5	1.1
<i>Emberiza citrinella</i>	0.5	0.2	<i>Columba palumbus</i>	0.5	0.6
<i>Lullula arborea</i>	0.4	0.1	<i>C. oenas</i>	0.5	0.3
<i>Alauda arvensis</i>	1.4	0.9	<i>Vanellus vanellus</i>	1.0	0.9
<i>Anthus pratensis</i>	1.4	0.5	<i>Haematopus ostralegus</i> .	2.1	1.1

björktrast och kungsfågel mycket lågt under sommaren 1956. Björktrasten visade en minskning med 80 % och kungsfågeln med 90 % (P. LINKOLA *in litt.*). Sothönsen i ett undersökningsområde i Malmö visade denna säsong färre antal häckande par än normalt (T. ASKANER muntl.).

En jämförelse mellan tabell 1 i denna uppsats med motsvarande uppgifter från 1955 (ULFSTRAND 1959) ger vid handen, att nästan samtliga fågelarter med övervintringsområden i de här aktuella trakterna visar påtagligt låga sträcksiffror under hösten 1956, medan övriga, lång- och tropikflyttare, visar till storleksordningen i stort sett överensstämmande siffror. Tabell 5 visar jämförelsekvoter mellan höststräcksiffrorna åren 1955 och 1956 vid såväl Falsterbo som Ottenby. Observationsperioden sträcker sig i Falsterbo mellan den 1 augusti och 26 november och vid Ottenby mellan den 1 augusti och 31 oktober.

I tabellen har medtagits de arter som har sitt huvudsakliga övervintringsområde förlagt till de tidigare berörda delarna av Europa samt därjämte några som har stark anknytning därtill (t. ex. sädesärla, ängspiplärka). Vi finner att nästan samtliga arters uppträdande vid såväl Falsterbo som Ottenby präglas av en betydande nedgång i antalet sträckare under hösten 1956 — för några arter så stark att den innebär fullständig frånvaro. Överensstämmelsen mellan de

båda stationerna är frapperande och antyder, att en gemensam orsak är att söka. Enligt tidigare resonemang skulle denna vara en decimering under vårvintern 1956.

Det finns emellertid andra möjliga ehuru i detta fall för de flesta arterna mindre tänkbara förklaringar till de låga årssiffrorna. Vi skall framhålla några av dem som jämsides med vinterdecimeringen har påverkat siffrornas storlek och inbördes förhållande mellan de båda stationerna.

1. En omDispositionering av sträckets geografiska förlopp. Att denna förklaring icke täcker bakgrunden till de låga siffrorna i gemen står ganska klart. För den låga kvoten för ejderns sträck vid Falsterbo verkar denna förklaring emellertid relevant, dvs. en omDispositionering av sträckets förlopp under hösten 1955 förde exceptionellt många ejdrar mot observationspunkten vid Falsterbo (ULFSTRAND 1959), vilket får till följd att en jämförelse med det mera normala året 1956 ger en negativ bild av detta års sträck. Vid Ottenby visade sträcket de båda åren emellan ingen avvikelse.

2. Fördröjning av sträcket. Följden av fördröjt sträck skulle bli att en större eller mindre del därav kom att förlöpa efter det att observationerna upphört, dvs. vid Ottenby efter den 31 oktober och i Falsterbo efter den 28 november. En jämförelse med tidigare år visar att detta för de flesta aktuella arterna ingalunda varit fallet. Kråka, råka, kaja, stare, grönfink, hämpling, bofink, trädlärika, ängsfiplärka, sånglärika, ormvråk, sparvhök, bläsand, stjärtand, ring- och blåduva flyttade sålunda vid normal tidpunkt, vilket för Falsterbos vidkommande innebär att sträckkurvans hela förlopp täcktes av observationerna. Särskilt måste poängteras att grönfink, ängsfiplärka och sånglärika visade normal sträckaktivitet; kvoterna för dessa arter skiljer sig mellan Falsterbo och Ottenby på ett sätt som skulle kunna tydas till försening vid Ottenby. Vid Ottenby upphörde observationerna den 31 oktober, i Falsterbo först den 26 november, vilket skulle kunnat medföra att den sträckaktivitet, som icke registrerades på den förra stationen kom med i protokollen från den senare.

En jämförelse mellan sträcket av björktrast de båda aktuella åren visar, att vid Falsterbo och Ottenby sträckte år 1955 resp. 1653 ex. och 160 ex., medan hösten 1956 icke uppvisade en enda fågel. Den tidigare relaterade nedgången i artens häckning i Finland och den

påvisade decimeringen av trastar i Frankrike kan förefalla tillfyllest för att förklara denna totala bortavaro. Men en starkt bidragande orsak var dessutom artens genom god tillgång på oxel- och rönnbär (*Sorbus suecica* och *S. aucuparia*) mycket fördröjda sträck. Under det att björktrasten under senhösten var mycket sparsamt förekommande i Skåne uppträdde den emellertid under januari och februari 1957 vissa dagar med tusentals exemplar på utsträck i Falsterbo. En bidragande orsak till grönsiskans liksom gulsparvens låga siffror vid Ottenby är också att finna i ett i jämförelse med år 1955 till tidpunkten avsevärt senare sträckförlöpp under hösten 1956. Vi finner sålunda från Falsterbo, där observationer genomfördes under november månad båda åren, att 38 % av grönsiskans årssträck passerade under november månad 1956 mot endast 0,3 % under motsvarande tid år 1955. För gulsparven var förhållandet 49 % mot 29 %.

3. Ändring i observationsmetoderna. Vid Falsterbo fågelstation praktiserades under en kortare tidrymd under hösten 1956 heldagsobservationer, vilket för några arter medfört en höjning av antalet registrerade sträckande fåglar i förhållande till siffrorna från år 1955. Även under dagar då heldagsobservationer ej genomfördes var observationstiden starkt förlängd. Strandskatans höga kvot i kolumnen för Falsterbo har framförallt sin förklaring däri.

4. Alltför låga årssiffror för att bilda tillförlitligt underlag för närmare analys. Gravandens låga kvot för Falsterbo torde finna sin förklaring häri, liksom kajans alltför höga kvot vid Ottenby. Vid Falsterbo passerade år 1956 gravänder till ett antal av 156 ex. mot 298 ex. år 1955, vid Ottenby registrerades 6.010 ex. mot 3.640 ex. För kajan var motsvarande siffror, 12.810 ex. mot 51.092 ex. resp. 128 ex. mot 86 ex.

Delvis skilda flyttfågelpopulationer vid Falsterbo och Ottenby

På ett relativt begränsat material gjorde NISBET (1957) en jämförelse mellan sträcket vid Ottenby, Hiddensee och Falsterbo. Han kom därvid till den slutsatsen att Ottenby och Hiddensee berördes av i stort sett samma populationer av vissa arter (bofink, trädpip-lärka, ladusvala, backsvala), medan övervägande andra populationer av dessa arter flyttade över Falsterbo. Han stödde sin slutsats på det förhållandet att sträcktoppar vid Ottenby ofta några dagar senare följdes av toppar vid Hiddensee.

I ett meddelande från Ottenby fågelstation opponerar sig DANIELSSON (1957) mot denna uppfattning och anser att materialet som NISBET stöder sig på är av alltför ringa omfattning. Det antydes att tillfälliga omläggningar av sträcket icke beaktats samt påpekas att »det är lätt att presentera data, som visar, att vissa andra arter passerar både Falsterbo och Ottenby på sin väg ur landet». Som exempel på sådana väljes tofsvipa och sparvhök. Om NISBET må hända alltför ingående pressar ett litet material, tycks DANIELSSON emellertid vara alltför skeptisk mot tanken på skilda flyttfågelpopulationer för vissa arter vid våra båda svenska fågelstationer.

Helt naturligt finns det fågelarter, av vilka större eller mindre delar av samma population passerar såväl Falsterbo som Ottenby — avståndet mellan stationerna är ej större än att en viss gemenskap råder. Avståndet är dock tillräckligt stort för att därjämte vissa skiljaktigheter bör kunna finnas. Sträckets förhållande vad utpräglade sydväst- och sydostflyttande arter beträffar visar ju detta, t. ex. gulärta — sädesärta. Men även inom en given art finns ju en uppdelning i sydvästflyttande och syd- till sydostflyttande individ och populationer, t. ex. sädesärta och silltrut. Att även geografiskt obetydligt skilda populationer uppvisar olikheter i sträckets förlopp känner vi från bl. a. stare.

Att Ottenby såsom ostligare till läget genomgående beröres av mera ostliga populationer än det västligt belägna Falsterbo och vice versa synes troligt och belägg härför finnes.

Frågan är i detta fall var huvudparten av de populationer av en viss art som passerar Ottenby under sin fortsatta färd drager fram. Passerar de Falsterbo- eller Hiddensee-området, dvs. lägges grundkursen mera västlig eller mera sydlig efter det att Ottenby passerats?

Man får väl tänka sig att en fågelström — sammansatt av typiska bredfrontsflyttare — varhelst den drager fram kan bestå av populationer från geografiskt skilda häckningsområden. På en observationsplats domineras sträcket sålunda av en viss population, men därjämte finns större eller mindre delar av andra populationer insprängda.

Rent teoretiskt kan man sålunda säga: Punkten X passeras regelbundet årligen av den västliga populationen A1, den ostliga A2 och den än ostligare A3. Populationen A1 ingår kanhända med 15 % i sträcket, populationen A2 dominerar, beroende av rekryterings- (häcknings-)områdets läge i förhållande till punkten X, med 80 % av

de fåglar som passerar, medan populationen A3 endast flyttar förbi med några procent. (Ännu fler populationer kan naturligtvis tänkas ingå. Därjämte kan helt naturligt det förhållandet inträffa att andra populationer genom tillfällig sträckomläggning passerar punkten X, liksom att de nämnda populationerna av samma anledning kan utebli eller passera andra punkter.) Vid punkten X fann vi således att populationen A2 uppgick till 80 % av en viss passerande fågelarts antal. Vid en västligare punkt Y utgör den kanhända endast 10 %, medan populationen A1 där uppgår till 40 % och en helt ny population, den ännu mer västligt—sydliga A, dominerar med 50 %, under det att den extremt ostliga A3 helt försvunnit. I ett dylikt mönster låter sig säkerligen många fågelarter väl inpassas (jfr sträcket av stare, SCHÜZ & WEIGOLD 1931).

DANIELSSON upptager tofsvipa och sparvhök som exempel på arter vilkas sträck från Ottenby huvudsakligen löper över Falsterbo och ej Hiddensee. (Bättre vore kanske att tala om Ottenby-området, Falsterbo-området och Hiddensee-området i vidsträcktare bemärkelse, eftersom säkerligen få av de fåglar, vilka som individ registreras på den ena observationsplatsen också registreras på den andra. Det som registreras är framförallt vågen av flyttande fåglar. En viss fågelflock, individ eller del av denna våg kan sålunda registreras vid Ottenby, en annan del på observationsplatsen vid Falsterbo eller Hiddensee, när vågen någon dag senare passerar dessa områden.)

För vipans del löper sträcket västligare än för många arter. Vi vet genom ringmärkningsresultat (EDELSTAM & RAMEL 1956: 40) att vipor som ringmärkts på Öland återfinnes i utpräglad västlig till sydvästlig led. Att några av dem passerar Falsterbos allra närmaste grannskap är ställt utom tvivel, men största delen av dem lämnar säkerligen svensk mark liksom övriga representanter för samma art längs skånska västkusten, där tofsvipornas utsträck är oändligt mycket starkare än över observationsplatsen vid Ugglanabben på Falsterbohalvön. I vidsträckt bemärkelse visar dock detta vipans sträck mera gemenskap mellan Ottenby- och Falsterbo-områdena än mellan Ottenby- och Hiddensee-områdena, men huvudparten av de över observationsplatsen vid Ottenby passerande viporna passerar detta till trots aldrig observationsplatsen vid Falsterbo.

Återfynden av sparvhökar ringmärkta på resp. stationer talar emellertid tydligt för en skarp åtskillnad dem emellan (jfr återfyndskartorna sid. 119). Sparvhöken låter sig väl inpassas såsom

arten A i det schematiska resonemanget härövan: Vi finner en framträdande sydlig orientering i sträcket av Ottenby-hökarna, några extremt ostliga fynd och ett relativt stort antal som från Ottenby också passerar Falsterbo-området. Falsterbo-hökarna flyttar däremot mera enhetligt i en sydvästlig riktning.

I det av den hårda vårvintersituationen 1956 påverkade höststräcket finner vi också några skillnader mellan Falsterbo och Ottenby, som till sin tänkbara förklaring väl ansluter till ett resonemang om delvis skilda populationer i sträcket av några arter.

Vi finner således att många arter vid Ottenby visar en betydligt starkare nedgång än vid Falsterbo. En förklaring härtill kan ligga i olikheter i flyttningsförhållandena, kanske framförallt i övervintningsområdenas läge. För sparvhökens del förefaller en sådan förklaring relevant. Sparvhökarna från Ottenby har sina vintertillhåll ostligare än Falsterbo-hökarna (fig. 4). Under de svåra förhållandena i vårvintern 1956 var detta av stor betydelse. Till belysande av temperaturdifferensen mellan västra och östra Europa den 31 januari kan anföras att Paris hade -1°C , Köpenhamn -14°C , Berlin -16°C , Warszawa -27°C och Moskva -33°C . Vintern i det inre, kontinentala Europa var mycket svårare än i västra Europas kustland och därmed steg också dess decimerande verkan. Kanhända kan andra arters siffror finna sin förklaring i liknande förhållanden.

Trädlärka och blåduva förefaller efter det vid Ottenby insamlade materialet — från 1946 och framåt — att vara relativt stabila i sin populationsstorlek. Vid Falsterbo gör sig en markerad, fortlöpande nedgång märkbar — i början av 1940-talet uppträdde arterna med tiotusentals sträckare varje höst, numera med tiondedelen och knappt det därav. För blåduvan är det känt att den på de flesta håll i landet avtagit starkt som häckfågel och för trädlärkan har framhållits att en allmän populationsnedgång också troligen ligger bakom (ULFSTRAND 1959). Företeelsen är i tid fortlöpande och tillfälliga omläggningar av sträcket föga tänkbara. Skillnaden mellan Ottenby och Falsterbo talar för sträckande populationer, rekryterade delvis från skilda områden. Naturligtvis kan fåglar från Ottenby detta oaktat passera Falsterbo. Förhållandena i Falsterbo kan i så fall tänkas representera det genomsnittliga skeendet i ett stort rekryteringsområde, inom vilket lokala upp- och nedgångar i populationerna kan förekomma — följaktligen också »Ottenby-stabiliteten» hos dessa båda arter — man där genomsnittet i arternas balans blir

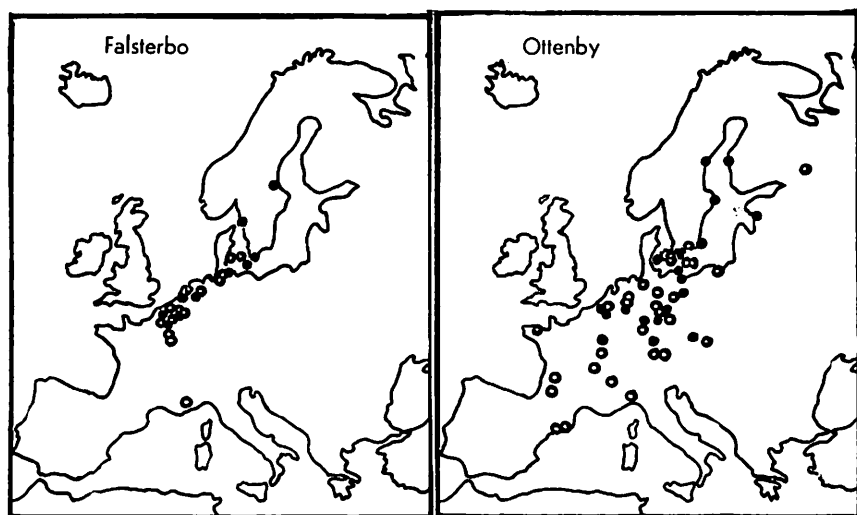

Fig. 4. Återfynd av sparvhökar (*Accipiter nisus*) märkta vid Falsterbo och Ottenby. ○ återfynd från november—februari, ● återfynd från övriga tider. (Recoveries of sparrow-hawks ringed at Falsterbo and Ottenby. ○ recoveries from November to February, ● recoveries from other months.)

negativt. Nedgången i sträcket 1956 var för trädlärka och blåduva 30 resp. 40 % större vid Ottenby än Falsterbo. Att Falsterbo beröres av till stor del andra populationer än Ottenby av dessa arter synes klart, men det är osäkert om skiljaktligheten i nedgången är att finna i olika vintertillhåll dessa populationer emellan.

Vi finner vid Ottenby också en starkare nedgång hos stare, grönfink, hämpling, bergfink, gulspurv, sånglärka, ängsfiplärka, dubbeltrast och ormvråk. Man skulle som tänkbar förklaring till skillnaderna också kunna anföra tillfällig omläggning av sträcket vid Ottenby, med följd att några tiotal procent av dessa fåglars sträck kom att löpa utanför observatörens kontrollerbara radie. Andra arter med samma sträcktid — kråka, kaja, råka, bofink, ringduva — borde då emellertid också visat likartad påverkan. Man skulle också kunna tänka sig omvända förhållandet att sträcket vid Falsterbo anrikats med några tiotal procent, men även detta förefaller mindre troligt. Väderlekssituationen under de aktuella arternas sträckperioder ger ej heller någon antydning om påverkan i denna riktning.

Förvånande är dock den starka ökning som grönfinkens, sånglärkans och ängsfiplärkans sträck uppvisar i Falsterbo. Deras sträck-

tid infaller samtidigt med andra den sena höstens sträckfåglar (arter som visat stark nedgång i antal), men uppvisar ett sträck som med 30—40 % överstiger sträcket hösten 1955. Vid Ottenby anslöt de sig till den allmänna nedgången och visade en minskning med för grönfinken 80 %, sånglärkan 10 % och ängsfiolpipen 50 % från sträcket år 1955 räknat.

Sädesärlan visar en nedgång med 80 % vid Falsterbo, men endast med 20 % vid Ottenby. Detta stämmer förvånande väl med den kännedom man för närvarande har om artens övervintringsområde och den inverkan vårvintern 1956 kan tänkas ha haft. Huvuddelen av de vid Ottenby förekommande sädesärlorna drager till vinterkvarter i Främre Asien och Ostafrika, de vid Falsterbo förekommande jämte en mindre del av de vid Ottenby (jfr återfynd från stationerna) flyttar troligen till västra Medelhavsländerna. I februari bör dessa sydvästflyttande sädesärlor befinna sig i sydvästra Europa, i områden som då drabbades av den svåra vintern. De sydostflyttande sädesärlorna befann sig i områden med mildare klimat. En del av dem kan dock ha hunnit så långt mot norr att de liksom sydvästflyttarna drabbats av vintern. Dessa — säkerligen mycket få — jämte de mot sydväst flyttande svarar för nedgången med 20 % under höststräcket 1956 vid Ottenby. Decimeringen borde av väderlekssituationen att döma bli starkare för de sädesärlor som övervintrar i sydväst och på väg dit drager förbi Falsterbo (nedgång med 80 %).

Som sammanfattning skulle man kunna säga att man hos ett flertal arter finner tydliga tecken på att skilda populationer dominerar sträcket vid Falsterbo resp. Ottenby. Än är materialet för de flesta otillräckligt för ett definitivt fastslående, men för några ger ringmärkningen, för andra observationsmaterialet stöd åt resonemanget, samtidigt som vinterdecimeringen 1956 gav en god bakgrund åt vissa arters ställning i detta sammanhang.

Man bör naturligtvis vara försiktig vid tolkningar av siffror som dessa. Det är bekant att en arts årliga numerär fluktuerar inom synnerligen vida gränser, förändringar i sträckvanorna uppträder och många icke kontrollerbara förhållanden påverkar vissa av siffrorna i ett fågelstationsmaterial. Men då förhållandena för många arter med olika sträckbiologi pekar i en och samma riktning, inte endast vid en utan vid två på relativt stort avstånd från varandra liggande fågelstationer, och då materialets numerära bakgrund är av tillförlitlig storlek så ökas möjligheterna att dra bestämda slutsatser.

Fig. 5. Ung svartkråka (*Corvus c. corone*). Lägga märke till näbbens form, som markant skiljer sig från råkans. Foto: SVEN MATHIASSEN. (*Carriion-crow, juvenile.*)

Häckfåglar och rariteter

Under året iaktogs häckning av flera mindre vanliga fågelarter på Falsterbonäset.

Sedan länge är det bekant att svartkråkor under årets alla månader frekventerar området. Det synes som om rasen under senare år blivit vanligare; man ser numera inte endast ett utan ofta några exemplar tillsammans. Trots detta har ännu ej någon egentlig svartkråkehäckning konstaterats. År 1955 höll sig visserligen två svartkråkor hela våren på näset, men troligen utan att skrida till häckning. Ett blandäktenskap mellan svart och grå kråka resulterade i häckning år 1945 (HOLMSTRÖM *et al.* bd 4, sid. 1839) och innevarande år var detta ånyo fallet. Endast något hundratal meter från fågelstationen, alldeles intill Falsterbo kyrka, redde de sitt näste i en tall. Redan tidigt i april höll paret troget samman och då boet inspekterades den 15 maj befanns det innehålla fem några dagar gamla ungar. Hela sommaren framöver kunde man beskåda svartkråkan med sin grå äkta hälft under provianteringsfärder i närheten av fågelstationen.

Den 26 juni iakttogs (MATHIASSEN opubl.) de gamla kråkorna jämte tre ungar. Två av dessa ungar var grå, möjligen något mörkare på bröstet än vanliga grå kråkor, medan den tredje var mörk. I den mörka dräkten kunde man emellertid i viss belysning spåra en ljusare nyans på de partier där vår vanliga kråka är grå.

Hösten 1955 var det invasion av nötskrikor (ULFSTRAND 1959). På många platser i sydvästra Skåne, där arten normalt ej förekommer, fanns den kvar långt framöver vintern och våren 1956. Den 23 april noterades enligt stationens journaler fem nötskrikor i flock i Falsterbo stadspark. I Skanörs stadspark fanns ett par, som enligt ortsbefolkningen setts bygga näste och i Falsterbo hade man sett nötskrikor hämta mossor på en bestämd plats under flera dagar i senare delen av april. Att konstatera häckning av arten var emellertid omöjligt.

Den 16 april ringmärktes en gammal duvhökshona. Den 29 oktober observerades två unga duvhökar på Ljungen, den 3 november en gammal hona vid Knösen och den 8 november ej mindre än tre ex. samtidigt på Ljungen. Sträckförsök gjordes vid upprepade tillfällen, men endast en duvhök lyckades ge sig av. En sammariakttagelse av en gammal hane kan tyda på att arten hela säsongen funnits på halvön, och förekomsten av ungfåglar på hösten kan möjligen antyda att häckning ägt rum. Under häckningstiden för duvhöken en undan-gömd tillvaro, varför det är helt naturligt att få fynd finnas från denna tid, då det ju för övrigt är färre ornitologer i verksamhet på halvön.

Förutom den häckande svartkråkan noterades kråkor av denna ras vid flera tillfällen. Medan det häckande paret som bäst väntade kläckning gjorde ett ex. den 6 maj upprepade sträckförsök. Exemplet saknade ett flertal pennor i stjärt och vingar och var således ej identiskt med det häckande. Den 6 september gjordes sträckförsök av två ex., medan endast ett ex. sträckte ut under hela säsongen. En nötkråka gjorde sträckförsök den 9 oktober. Bland märkligare iakttagelser under hösten finner vi en bändelkorsnäbb (*Loxia leucoptera*). Den 5 oktober rastade mängder med korsnäbbar vid fångstryssjan på Ljungen; bland lätena i flocken uppfattade ARNE GUNNARSSON, Fritsla, som var på besök vid fågelstationen, ett läte som han igenkände från ett besök vid en häckplats för bändelkorsnäbb år 1955. Man lyckades också upptäcka fågeln och konstaterade att det rörde sig om en gammal hane. Fyndet av bändelkorsnäbb får ses mot

artens invasionsuppträdanden. Redan tidigt på sommaren 1956, den 21 juli, uppmärksammades bändelkorsnäbbar, 6 ad. hanar, på S-flyttning i Västerbotten (MARKGREN 1957). Denne författare poängterar dessutom, att uppträdandet av samtliga tre korsnäbbsarter var invasionsartat och att troligen östliga populationer var i rörelse. Vid Vetlanda iakttogs en ungfågel mellan den 28 oktober och 3 november (NYMAN 1957), och vid Gnesta noterades redan den 14 oktober en hane och två honor (FLACH 1957).

En svart röstjärthane uppmärksammades den 26 april och en blåhake fångades den 5 september. Den 1 oktober fanns en juv. mindre flugsnappare i talldungen vid Knösen, dagen efter fanns ett ex. vid Falsterbohus och den 4 oktober ytterligare ett ex. vid järnvägsstationen i Falsterbo. Genom skillnader i dräktkaraktärer kunde man fastställa att det rörde sig om minst två ex. Den 30 september rastade en ringtrasthane på Knösen, och den 6 oktober fångades en och iakttogs tre fåglar av denna art.

Brun glada sträckte ut med två ex. och noterades rastande vid några tillfällen; samma var förhållandet för skrikörn (ej artbestämd). En turkduva (jfr STRÖMBERG, VF 16, 1957: 311) sträckte den 8 september tillsammans med åtta skogsduvor, återvändande emellertid efter en stund för att efter någon tid därefter definitivt ge sig av. En ung fjällpipare rastade den 11 och 12 september på Ljungen och en skärsnäppa höll sig den 27 och 28 oktober ute på Nabben.

Den 4 augusti noterades en sandtärna (*Gelochelidon nilotica*). Fyndet får ses mot bakgrund av den iakttagelse av arten som gjordes i Skälderviken den 27 juli (EDFELT, VF 15, 1956: 284), det kan måhända vara samma exemplar. Sandtärnan är till utseendet ganska lik den kentska tärnan. Dess läte är emellertid typiskt, vingens utseende och näbbens form är också goda artkaraktärer. Att blott och bart använda näbbkaraktären vid bestämning är ej att rekommendera. Den unga kentska tärnan har nämligen en relativt kort och hög näbb, vilken liksom sandtärnans är helmörk.

Tretåiga måsar visade sig vid några tillfällen. Den 27 juli strök en gammal fågel förbi Nabben. Alltsedan den 22 juli hade vinden varit hård, västlig till nordvästlig. Även de två andra fynden, båda ungfåglar, gjordes i samband med hård västlig storm; det ena den 9 augusti, det andra den 15 augusti.

En för Sverige ny måsart observerades på morgonen den 12 september. Den satt på en sandbank vid Nabben och lät sig studeras

på nära håll. Den bestämdes av observatören till svarthuvad trut, mer än tre år gammal i påbörjad höstruggning (STRÖMBERG 1957).

Vid två tillfällen observerades en bredstjärtad labb, den 30 september och 1 oktober.

LITTERATUR

- DANIELSSON, B. 1957. Verksamheten vid Ottenby fågelstation 1956. Medd. nr 22 från Ottenby fågelstation. VF 16: 241—269.
- EDELSTAM, C. & SNELLMAN, J. 1953. Vädrets betydelse för uppträdandet av sällsynta fågelgäster. Medd. nr 15 från Ottenby fågelstation. VF 12: 8—22.
- & RAMEL, C. 1956. Fåglarnas flyttning. Stockholm.
- FLACH, B. 1957. Bändelkorsnäbbar i Södermanland. Fauna och Flora 52: 213.
- HOLMSTRÖM, *et al.* 1942—46. Våra fåglar i Norden. Stockholm.
- LABITTE, A. 1957. Enquête sur les conséquences des grands froids de février 1956 à l'égard de l'avifaune en France. Note No 2. Observations en Eure-et-Loire. L'Oiseau et la Revue française d'Ornithologie 27: 179—187.
- MARKGREN, M. 1957. Invasion av korsnäbbar (*Loxia curvirostra*, *L. pytyopsittacus*, *L. leucoptera*) i Västerbotten juni—sept. 1956. VF 16: 207—209.
- MASCHER, J. 1955. Vädrets inverkan på vårsträckets förlopp i Mälardalen 1953. VF 14: 96—112.
- MATHIASSEN, S. 1957. Fågelsträcket vid Falsterbo 1952. Medd. från Falsterbo fågelstation 9. VF 16: 90—104.
- MICHAUD, C. 1957. Enquête sur les conséquences des grands froids de février 1956 à l'égard de l'avifaune en France. Note No 3. Observations en Vendée. L'Oiseau et la Revue française d'Ornithologie 27: 188—192.
- NISBET, I. C. T. 1957. Passerine Migration in South Scandinavia in the Autumn of 1954. The Ibis 99: 228—268.
- NYMAN, J. 1957. Fågelrapport från Vetlandatrakten. VF 16: 136—137.
- PALMGREN, P. 1937. Auslösung der Frühlingszugunruhe durch Wärme bei gekäfigten Rotkehlchen, *Eriothacus rubecula* (L.). Orn. Fenn. 14: 71—73.
- POULSEN, C. M. 1957. Massedödsfald blandt Kirkeugler (*Athene noctua* (Scor.)). Dansk Orn. For. Tidsskr. 51: 40—41.
- 1957. Kaernebidere (*Coccothraustes coccothraustes* (L.)) døde af sult. Dansk Orn. For. Tidsskr. 51: 41.
- ROUX, F. 1957. Enquête sur les conséquences des grands froids de février 1956 à l'égard de l'avifaune en France. Note No 1. I. — Données generales. II. — Considérations analytiques sur les reprises d'Anseriformes. L'Oiseau et la Revue française d'Ornithologie 27: 74—95.
- RUDEBECK, G. & SVÄRDSON, G. 1945. En rubbning i flyttfågelsträcket våren 1944. VF 5: 16—25.
- SALOMONSEN, F. 1950. The Immigration and Breeding of Fieldfare (*Turdus pilaris* L.) in Greenland. Proceedings of the Xth Int. Orn. Congress. Uppsala 1951. Sid. 515—526.
- SCHILDMACHER, H. 1938. Zur Auslösung der Frühlings-Zugunruhe durch Wärme bei gekäfigten Rotkehlchen, *Eriothacus r. rubecula* (L.). Der Vogelzug 9: 7—10.
- SCHÜZ, E. & WEIGOLD, H. 1931. Atlas des Vogelzugs nach den Beringungsergebnissen bei palaearktischen Vögeln. Berlin.
- STRÖMBERG, G. 1957. Anteckningar om svarthuvad trut. Medd. från Falsterbo fågelstation 4. Fauna och Flora 52: 81—88.
- ULFSTRAND, S. 1956. Fågelsträcket vid Falsterbo 1949—50. Medd. från Falsterbo fågelstation 7. VF 15: 187—199.
- 1957. Fågelsträcket vid Falsterbo år 1953. Medd. från Falsterbo fågelstation 10. VF 16: 189—204.
- 1959. Fågelsträcket vid Falsterbo år 1955. Medd. från Falsterbo fågelstation 14. VF 18: 131—162.
- WITHERBY, H. 1929. A Transatlantic Passage of Lapwings. British Birds 22.

**Summary: The bird migration at Falsterbo (Scania, SW Sweden) in 1956.
Report from Falsterbo Bird Station. No. 15.**

Bird observation, ringing and other ornithological work was carried out from April 1 to May 15 and from July 1 to November 26.

The spring migration. From April 1 until May 15 the spring migration was studied at Nabben, the point of Scania furthest south-west, where the autumn observations were also made. As in 1955 a "reversed migration" of birds was very noticeable throughout the spring. Starlings (14.086), wood pigeons (5.053), jackdaws (2.156), linnets (1.754), skylarks (1.641) and lapwings (838) passed on their way to the southwest. With regard to the regular migration in a northerly direction it should be noted that species from the High Arctic were very scarce in comparison with the autumn migration. In spring many of these species were represented only in small numbers while the others did not occur at all. Observations were made of Bewick's swan, barnacle goose, brent goose, bar-tailed godwit and grey plover. Cranes are also rare during spring migration, since most of them pass between the towns of Trelleborg and Ystad east of the observation point far out of sight of the observer. Among rare observations can be mentioned that of a red-throated pipit on May 7.

An interesting situation in the spring migration. On April 25, a large number of birds (5.485 chaffinches and bramblings, 700 white wagtails, and 245 meadow pipits) migrated towards the north, activated by an increase in temperature. Due to a remarkably strong current of air, many birds were forced in over land just at the isthmus of Falsterbo. It was found that birds of different ecological and systematical position did not react at the same rate to the warm air-current (Table 2). The *Passeriformes* reacted most rapidly and invaded the isthmus on April 25. The species of *Anseriformes* culminated on April 26, while the *Charadriiformes* showed great activity as early as April 25, and a continued, stronger migration until April 27. The *Falconiformes* were on migration on the 25 and 26. On April 27, the immigration from the south—southwest of *Passeriformes* had completely finished and instead for some days a pronounced reversed migration took place, including 738 starlings, 284 skylarks, 250 linnets, 204 *Fringilla* sp. and 641 wood pigeons. It should be noted that the reversed migration was dominated by other species than the immigration the days before.

The autumn migration. Irruptions: Crossbills, coal tits, and great spotted woodpeckers occurred in comparatively large numbers. A nutcracker was seen on October 9. No less than 1.370 great tits passed on one single day, which was more than 90 per cent of the total migration of the species during the whole season.

The eider duck is increasing as a breeding bird in the Baltic, as reflected in the figures from the autumn migration. The wood lark, the stock dove and the buzzard are decreasing as migrants at Falsterbo. In the first two species this is due to a decline in the number breeding in Scandinavia.

The migration of two crested larks should be noted.

Low annual totals in consequence of hard winter conditions in central and western Europe. The hard winter conditions in February 1956 with severe cold weather in large parts of western Europe caused a catastrophic decimation of many species wintering in this region. This decrease of the

populations is reflected in the totals recorded from Ottenby and Falsterbo. Table 5 shows the fluctuations among the birds in question. Birds with wintering areas outside Europe were not affected by the decrease. Among those species for which reliable figures are obtainable the following showed the largest decrease: hooded crow, rook, linnet, and chaffinch, but also starling, buzzard, and sparrow hawk show a clear decrease.

In addition to the influence of winter conditions there are other possible causes of a decrease or an increase in number, *i. e.*:

1) Change in the geographical course of the migration: This is the most probable explanation of the low figures obtained for the eider. In the autumn of 1955, more eider ducks were observed at Falsterbo than normal. In comparison, the normal figures for the season of 1956 show a decrease.

2) A retardation of the migration: This is a contributing factor to the low figures for the fieldfare. In the autumn of 1956 very few were recorded but during January and February 1957 observations showed that thousands of fieldfares passed Nabben at Falsterbo on their way to the south. The severe winter conditions in 1955-56, however, had certainly contributed to reduce the population.

3) Changes in the time of observation: In the autumn of 1956, observations were carried out for a longer time every day than in the autumn of 1955. This factor gives too high a figure for some species, best seen in the case of the oystercatcher, when the two years are compared.

4) Totals too low to form a reliable basis of a closer study: This is the case with the jackdaw and the shelduck.

Different migrating populations of some species at Falsterbo and Ottenby. There is a large group of birds which showed a stronger decrease at Ottenby than at Falsterbo as a result of the winter conditions of 1955-56. This difference cannot be explained fully by modifications in the geographical course of the migration, retardation etc. In this case, however, the differences existing between the populations of the species in question which are observed at Ottenby and Falsterbo in respect of their winter distribution and the general course of their migration must be regarded as important factors.

Only one species in the group, namely the sparrow hawk, offers sufficient recoveries at both Falsterbo and at Ottenby to furnish a back-ground to a general theory of the distribution and migration of this group. The maps (Fig. 2) show the migration and winter distribution of the sparrow hawk drawn on the basis of the results of bird ringing. It is evident that populations of a more easterly origin pass Ottenby, while birds from a more western area migrate at Falsterbo. Naturally, a great many Ottenby hawks pass Falsterbo as well, but a very large number of them migrate on a more easterly route and spend the winter on more eastern places than the hawks passing Falsterbo. This differences in winter areas explains the more marked decrease in hawks at Ottenby than at Falsterbo after the disastrous winter of 1956. In the central parts of Europe, with their more extreme continental climate, the winter was much harder, and its devastating effects much stronger, than in western Europe. One can assume that also other species passing Ottenby and Falsterbo behave in the same way as they show a similar reduction as the sparrow-hawk after the severe winter. Further recoveries of these birds will perhaps furnish an answer to this question.

Breeding birds and rare birds. On May 15, a nest was discovered with five nestlings from a cross between a carrion crow and a hooded crow. Breeding of the goshawk is suggested on the grounds that both adult and young birds were observed. A male of the two-barred crossbill was seen on October 5, a collared turtle dove migrated on September 8 and a gullbilled tern appeared on August 4. One specimen of the great black-headed gull, *Larus ichthyaetus*, rested on September 12 among other gulls close to the observation point. This species was new for Sweden.

Manuskriptet inlämnat den 13.4.1959. Förf:s adress: Naturhistoriska Museet, Göteborg 11.
